

P9_TA(2023)0369

2022 m. ataskaita dėl Juodkalnijos

2023 m. spalio 18 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl 2022 m. Komisijos ataskaitos dėl Juodkalnijos (2022/2202(INI))

(C/2024/2653)

Europos Parlamentas,

- atsižvelgdamas į Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Juodkalnijos Respublikos stabilizacijos ir asociacijos susitarimą ⁽¹⁾, kuris įsigaliojo 2010 m. gegužės 1 d.,
- atsižvelgdamas į 2008 m. gruodžio 15 d. Juodkalnijos paraišką dėl narystės Europos Sąjungoje,
- atsižvelgdamas į 2020 m. birželio 30 d. Briuselyje vykusį penktąjį Stojimo konferencijos su Juodkalnija posėdį pavaduotojų lygmeniu, per kurį pradėtos derybos dėl paskutinio peržiūrėto skyriaus – 8 skyriaus „Konkurencijos politika“,
- atsižvelgdamas į 2010 m. lapkričio 9 d. Komisijos nuomonę dėl Juodkalnijos narystės Europos Sąjungoje prašymo (COM(2010)0670), 2010 m. gruodžio 16–17 d. Europos Vadovų Tarybos sprendimą suteikti Juodkalnijai šalies kandidatės statusą ir 2012 m. birželio 29 d. Europos Vadovų Tarybos sprendimą pradėti derybas su Juodkalnija dėl stojimo į ES,
- atsižvelgdamas į 2021 m. rugsėjo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/1529, kuriuo nustatoma Pasirengimo narystei paramos priemonė (PNPP III) ⁽²⁾,
- atsižvelgdamas į 2003 m. birželio 19–20 d. Salonikuose vykusio Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvadas, pateiktas ES Tarybai pirmininkavusios valstybės narės,
- atsižvelgdamas į 2018 m. gegužės 17 d. Sofijoje, 2020 m. gegužės 6 d. Zagrebe, 2021 m. spalio 6 d. Brdo pri Kranju ir 2022 m. gruodžio 6 d. Tiranoje vykusių ES ir Vakarų Balkanų aukščiausiojo lygio susitikimų deklaracijas,
- atsižvelgdamas į 2014 m. rugpjūčio 28 d. pradėtą Berlyno procesą,
- atsižvelgdamas į 2020 m. vasario 5 d. Komisijos komunikatą „Stojimo proceso stiprinimas. Įtikima ES perspektyva Vakarų Balkanų šalims“ (COM(2020)0057),
- atsižvelgdamas į 2020 m. balandžio 29 d. Komisijos komunikatą „Parama Vakarų Balkanų šalims kovoti su COVID-19 ir atsigauti po pandemijos“ (COM(2020)0315),
- atsižvelgdamas į 2020 m. spalio 6 d. Komisijos komunikatą „Vakarų Balkanų ekonomikos ir investicijų planas“ (COM(2020)0641),
- atsižvelgdamas į 2020 m. lapkričio 10 d. Juodkalnijos pasirašytą Sofijos deklaraciją dėl Vakarų Balkanų žaliosios darbotvarkės,
- atsižvelgdamas į 2021 m. spalio 19 d. Komisijos komunikatą „2021 m. komunikatas dėl ES plėtros politikos“ (COM(2021)0644) ir prie jo pridėtą Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Juodkalnijos 2021 m. ataskaita“ (SWD(2021)0293),
- atsižvelgdamas į 2021 m. liepos mėn. Komisijos parengtą Juodkalnijos ekonominių reformų programos apžvalgą ir vertinimą ir 2021 m. liepos 12 d. Tarybos priimtas ES, Vakarų Balkanų ir Turkijos dialogo ekonomikos ir finansų klausimais bendras išvadas,

⁽¹⁾ OL L 108, 2010 4 29, p. 3.

⁽²⁾ OL L 330, 2021 9 20, p. 1.

- atsižvelgdamas į 2021 m. birželio 22 d. ir 2021 m. gruodžio 13 d. ES ir Juodkalnijos tarpvyriausybinių stojimo konferenciją,
 - atsižvelgdamas į 2022 m. liepos 14 d. Podgoricoje vykusį vienuoliktąjį ES ir Juodkalnijos stabilizacijos ir asociacijos tarybos posėdį,
 - atsižvelgdamas į 2021 m. gruodžio 2 d. vykusiame ES ir Juodkalnijos stabilizacijos ir asociacijos parlamentinio komiteto 20-ajame posėdyje priimtą pareiškimą ir rekomendacijas,
 - atsižvelgdamas į tai, kad 2017 m. birželio 5 d. Juodkalnija prisijungė prie NATO,
 - atsižvelgdamas į 2022 m. sausio 10 d. Europos Audito Rūmų specialiąją ataskaitą Nr. 01/2022: „ES parama teisei valstybei Vakarų Balkanuose: nepaisant pastangų, pagrindinės problemos neišspręstos“,
 - atsižvelgdamas į Komisijos pirmininkės Ursula von der Leyen kalbą 2023 m. gegužės 23 d. GLOBSEC forume Bratislavoje,
 - atsižvelgdamas į Juodkalnijos kaip Energijos bendrijos sutarties susitariančiosios šalies statusą nuo 2007 m. sausio 1 d.,
 - atsižvelgdamas į savo 2020 m. birželio 19 d. rekomendaciją Tarybai, Komisijai ir Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai dėl Vakarų Balkanų po 2020 m. aukščiausiojo lygio susitikimo ⁽³⁾,
 - atsižvelgdamas į savo 2021 m. gruodžio 15 d. rezoliuciją dėl bendradarbiavimo kovos su organizuotu nusikalstamumu Vakarų Balkanuose srityje ⁽⁴⁾,
 - atsižvelgdamas į savo 2022 m. lapkričio 23 d. rekomendaciją Tarybai, Komisijai ir Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai dėl naujos ES plėtros strategijos ⁽⁵⁾,
 - atsižvelgdamas į savo ankstesnes rezoliucijas dėl Juodkalnijos,
 - atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnį,
 - atsižvelgdamas į Užsienio reikalų komiteto pranešimą (A9-0277/2023),
- A. kadangi plėtra yra veiksmingiausia ES užsienio politikos priemonė, kuria skatinamos ir drąsinamos esminės reformos, be kita ko, teisinės valstybės, demokratijos, pagrindinių teisių ir saviraiškos laisvės srityse, taip pat strateginės ir į ateitį orientuotos geopolitinės investicijos į taiką, stabilumą, demokratiją ir saugumą visame žemyne, ypač atsižvelgiant į Rusijos agresijos karą prieš Ukrainą, kuris parodė, kad plėtros nevykdymas atseina didelėmis strateginėmis išlaidomis ir gali pakenkti saugumui ir stabilumui Europoje;
- B. kadangi pastaraisiais metais plėtros politikos veiksmingumas gerokai sumažėjo dėl kai kurių plėtros šalių politinių lyderių tikros politinės valios stokos įgyvendinti esmines reformas, taip pat dėl to, kad ES vėlavo įvykdyti kai kuriuos savo pažadus; kadangi tai taip pat sudarė palankias sąlygas piktavališkiems išorės subjektams Vakarų Balkanų regione, ypač Rusijoje ir Kinijoje;
- C. kadangi naujas plėtros postūmis, kurį sukėlė pasikeitusi geopolitinė realybė ir kai kurių Rytų partnerystės šalių paraiškos dėl narystės ES, paskatino ES greičiau imtis žingsnių siekiant suteikti seniai atidėliojamą paramą Vakarų Balkanams; kadangi Vakarų Balkanų šalių ateitis – Europos Sąjungoje;
- D. kadangi politikos lyderiai ES valstybėse narėse ir plėtros šalyse turi įrodyti, kad yra ištisai įsipareigoję siekti Kopenhagos kriterijais pagrįstos plėtros imdamiesi konkrečių veiksmų ir darydami pažangą, kad būtų visas procesas vėl pajudėtų užtikrinant jo tęstinumą, nuoseklumą, patikimumą, skaidrumą ir poveikį;

⁽³⁾ OL C 362, 2021 9 8, p. 129.

⁽⁴⁾ OL C 251, 2022 6 30, p. 87.

⁽⁵⁾ OL C 167, 2023 5 11, p. 105.

- E. kadangi kiekviena plėtros šalis yra vertinama pagal savo nuopelnus; kadangi stojimo proceso tvarkaraštį ir pažangą lemia plėtros kriterijų įvykdymas, būtinų reformų įgyvendinimas, visų pirma pagrindinių reformų srityje, demokratijos, teisinės valstybės, žmogaus teisių ir gero valdymo principų laikymasis, susiderinimas su ES bendra užsienio ir saugumo politika ir teisės aktų suderinimas;
- F. kadangi ES pakartojo savo visapusišką ir nedviprasmišką įsipareigojimą remti Juodkalnijos narystės ES perspektyvą; kadangi beveik 80 proc. Juodkalnijos piliečių pritaria būsimai šalies narystei ES;
- G. kadangi Juodkalnija pažengė toliausiai stojimo į ES procese – ji atidarė visus 33 peržiūrėtus ES *acquis* skyrius ir preliminariai uždarė tris; kadangi jos integracija į ES yra labai svarbi visos Pietryčių Europos stabilumui ir gerovei;
- H. kadangi Juodkalnija sutiko palaipsniui perimti Europos Sąjungos tikslus ir politiką vykstant derybų procesui;
- I. kadangi Juodkalnija tebėra kandidatė įstoti į ES ir NATO sąjungininkė; kadangi Juodkalnija visiškai suderino savo užsienio politiką su ES bendra užsienio ir saugumo politika;
- J. kadangi ES išlieka didžiausia jos prekybos partnerė ir didžiausia investicijų bei finansinės paramos teikėja Juodkalnijai pagal PNPP III, Ekonomikos ir investicijų planą Vakarų Balkanams, Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonę „Globali Europa“ (KVTBP „Globali Europa“) ir makrofinansinės paramos priemonę;
- K. kadangi Juodkalnija susiduria su sunkumais, kylančiais dėl kenkėjiško užsienio kišimosi ir dezinformacijos kampanijų, įskaitant iš Rusijos;

Įsipareigojimas siekti narystės ES

1. palankiai vertina ilgalaikį Juodkalnijos įsipareigojimą siekti integracijos į ES, grindžiamą tvirta visuomenės parama; pakartoja, kad šiuo klausimu remia Juodkalniją; pabrėžia, kad derybų pažanga ir bendras jų tempas priklauso nuo to, ar bus įvykdyti tarpiniai teisinės valstybės kriterijai; pažymi, kad atidaryti visi 33 peržiūrėti skyriai, tačiau apgailestauja dėl to, kad per pastaruosius šešerius metus nebuvo uždarytas nė vienas iš jų, taip lėtinant Juodkalnijos pažangą ir darant neigiamą poveikį teigiamam jos įdirbiui ir labiausiai pažengusios narystės ES kelyje Vakarų Balkanų šalies statusui;
2. dar kartą patvirtina, kad plėtros proceso tempas tebėra susijęs su atskirų šalių gebėjimu atitikti stojimo kriterijus, tačiau jis taip pat priklauso nuo Vakarų Balkanų šalių ir ES politinių lyderių įsipareigojimo; atsižvelgdamas į tai apgailestauja dėl bet kokių Juodkalnijos valdančio politinio elito pakartotinių atidėliojimų ir nenoro daryti pažangos ES derybose;
3. apgailestauja dėl to, kad didelė politinė įtampa ir poliarizacija, nesugebėjimas susitarti nacionalinių interesų klausimais ir dialogo tarp partijų trūkumas pavėlino su ES susijusių reformų pažangą ir panardino Juodkalniją į gilią politinę ir institucinę krizę; pažymi, kad dėl to Juodkalnijos stojimo į ES procesas sustojo ir prarastas svarbus postūmis padaryti didelę pažangą;
4. atkreipia dėmesį į 2023 m. kovo ir balandžio mėn. vykusių prezidento rinkimų ir 2023 m. birželio mėn. vykusių pirmalaikių parlamento rinkimų rezultatus; reiškia tvirtą įsitikinimą, kad Juodkalnijai reikia stabilios proeuropietiškos vyriausybės ir į ES orientuotos daugumos; ragina suformuoti naują, stabilią ir proeuropietišką vyriausybę, galinčią ir norinčią kuo greičiau toliau siekti narystės ES; ragina Prezidentą, naujai išrinktą parlamentą ir vyriausybę sutelkti dėmesį į pagrindines reformas, reikalingas, kad šalis galėtų daryti pažangą integracijos į ES srityje, užtikrinti jų tinkamą ir savalaikį įgyvendinimą, vengti gilintą politinę poliarizaciją ir susilaikyti nuo kurstančios retorikos ir kalbos naudojimo politinėse diskusijose; tebėra pasirėngęs bendradarbiauti su visais politiniais veikėjais, kad padėtų šaliai išlaikyti jos strateginę kryptį;
5. ragina visas Juodkalnijos valdžios institucijas bendradarbiauti siekiant šalies Europos ateities, taip siunčiant aiškią žinią Juodkalnijos piliečiams, ir nedviprasmiškai informuoti apie glaudžius Juodkalnijos santykius su ES šiuo klausimu; pabrėžia, kad reikia skubiai užtikrinti politinį stabilumą, įsipareigojimą ir patikimą dalyvavimą siekiant konsensuso, kad būtų paspartintas sustojęs ES reformų procesas, visų pirma kiek tai susiję su skubiomis teisinės valstybės reformomis; pabrėžia, kad svarbu ir toliau gerbti demokratinius procesus, normas ir standartus;

6. palankiai vertina tai, kad Juodkalnija pritarė peržiūrėti plėtros metodikai, ir ragina Juodkalniją dėti daugiau pastangų siekiant įvykdyti likusius tarpinius kriterijus, nustatytus 23 ir 24 skyriuose, o vėliau uždaryti skyrius remiantis išmatuojama pažanga ir apčiuopiamais rezultatais;

7. palankiai vertina nuolatinį ir visapusišką Juodkalnijos pozicijos suderinimą su ES bendra užsienio ir saugumo politika, įskaitant visas sankcijas, priimtas Rusijai pradėjus agresijos karą prieš Ukrainą, ir jos paramą taisyklėmis grindžiamai tarptautinei tvarkai Jungtinių Tautų lygmeniu; ragina būsimą vyriausybę ir toliau laikytis įsipareigojimo šioje srityje;

8. palankiai vertina Juodkalnijos materialinę ir humanitarinę paramą Ukrainai, kurios vertė viršija 10 mln. EUR, taip pat laikinosios apsaugos mechanizmą, pagal kurį iš Ukrainos bėgantiems žmonėms suteikiama teisė vienus metus likti Juodkalnijoje; primena, kad Juodkalnija yra viena iš Vakarų Balkanų šalių, kuriose yra daugiausia Ukrainos piliečių; vis dėlto reiškia susirūpinimą dėl to, kad vis daugiau Rusijos piliečių, įskaitant oligarchus, pradeda gyventi Juodkalnijoje; primygtinai ragina Juodkalnijos valdžios institucijas užtikrinti, kad šalis netaptų subjektų ir asmenų, norinčių apeiti sankcijas, centru;

9. palankiai vertina aktyvų Juodkalnijos dalyvavimą ES bendros saugumo ir gynybos politikos misijose ir operacijose, EU karinio laivyno pajėgų operacijoje ATALANTA, taip pat NATO ir kitose tarptautinėse ir daugiašalėse misijose; pripažįsta Juodkalnijos strateginį aljansą su ES ir smerkia bet kokius kompetentingų institucijų bandymus kvestionuoti jos narystę NATO;

10. tebėra labai susirūpinęs dėl piktavališko užsienio kišimosi, destabilizavimo pastangų, hibridinių grėsmių ir dezinformacijos kampanijų, vykdomų užsienio subjektų, pateikiančių ES kaip nepatikimą ir neįsipareigojantį partnerį ir kenkiančių Juodkalnijos pažangai kelyje Europos kryptimi, Juodkalnijoje, ypač tų, kurios kyla iš Rusijos, Kinijos ir Serbijos; smerkia Rusijos pastangas pasinaudoti etninėmis įtampomis Juodkalnijoje, siekiant ižiebtį konfliktą, skaldyti bendruomenes ir skleisti apgaulingą informaciją siekiant destabilizuoti visą Vakarų Balkanų regioną; pažymi, kad religinės institucijos gali būti naudojamos kaip išorės įtakos priemonė, ir griežtai smerkia bet kokią netinkamą Serbijos stačiatikių bažnyčios kišimąsi šioje srityje, įskaitant jos bandymus skatinti Rusijos dezinformaciją;

11. ragina Juodkalniją dėti dideles ir sistemines pastangas siekiant nustatyti ir išardyti dezinformacijos fabrikus ir pabrėžia žiniasklaidos laisvės ir nepriklausomumo, kokybiško reportažų rengimo ir gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis gerinimo svarbą, nes tai labai svarbu kovojant su dezinformacija; smerkia precedento neturintį 2022 m. rugpjūčio mėn. įvykdytą kibernetinį išpuolį prieš Juodkalnijos skaitmeninę infrastruktūrą, taip pat ankstesnius išpuolius reaguojant į Juodkalnijos įstojimą į NATO 2017 m.; primygtinai ragina Juodkalniją aktyviai didinti savo atsparumą šiuo atžvilgiu glaudžiai bendradarbiaujant su ES, be kita ko, pasitelkiant ES finansuojamas kibernetinio saugumo priemones, pvz., Albanijai, Juodkalnijai ir Šiaurės Makedonijai skirtą greitojo reagavimo kibernetinio saugumo srityje projektą, ir kartu su NATO; palankiai vertina Juodkalnijos suinteresuotumą bendradarbiauti su ES pagal Europos demokratijos veiksmų planą; ragina skubiai priimti kovos su hibridinėmis grėsmėmis strategiją bei atitinkamą veiksmų planą, suderintą su ES strateginiais dokumentais, įskaitant 2022 m. ES kibernetinės gynybos politiką; ragina Komisiją teikti techninę ir finansinę paramą šioje srityje;

12. ragina Komisiją, Europos išorės veiksmų tarnybą ir ES delegaciją Juodkalnijoje dėti daugiau pastangų siekiant padidinti ES matomumą šalyje ir vykdyti aktyvią ir veiksmingą komunikacijos kampaniją apie glaudžios Juodkalnijos ir ES partnerystės svarbą ir naudą, įskaitant ES finansuojamus projektus ir Juodkalnijos ateitį Europoje; ragina išplėsti Strateginės komunikacijos stebėseną ir susitelkti į tarpvalstybines dezinformacijos grėsmes Vakarų Balkanų šalims ir jų kaimynėms; pabrėžia, kad kovojant su dezinformacija ir siekiant pateikti įrodymais pagrįstus atsakymus, anksti nustatyti nerimą keliančius pokyčius, naudinga pasitelkti vietas ir regionų privačiojo sektoriaus ir pilietinės visuomenės ekspertus;

13. dar kartą primygtinai ragina Komisiją pradėti nepriklausomą ir nešališką tyrimą dėl to, ar už kaimynystės politiką ir plėtros derybas atsakingo Komisijos nario elgesiu ir vykdoma politika nepažeidžiamas Komisijos narių elgesio kodeksas ir Komisijos įsipareigojimai pagal Sutartis;

14. pabrėžia, kad reikia visapusiškai laikytis Komisijos narių elgesio kodekso ir Komisijos išpareigojimų pagal Sutartį;

15. ragina Juodkalniją atnaujinti tarpparlamentinį bendradarbiavimą per Stabilizacijos ir asociacijos parlamentinį komitetą; apgailestauja dėl to, kad 2022 m. gruodžio mėn. buvo atšauktas ES ir Juodkalnijos Stabilizacijos ir asociacijos parlamentinio komiteto (SAPK) posėdis dėl to, kad Juodkalnija nesilaikė Venecijos komisijos nuomonės dėl prieštaringai vertinamo įstatymo dėl Prezidento įstatymo pakeitimų priėmimo;

Demokratija ir teisinė valstybė

16. apgailestauja dėl to, kad 2022 m. gruodžio mėn. Juodkalnijos parlamentas priėmė prieštaringai vertinamą įstatymą dėl Prezidento įstatymo pakeitimų, kuriuo tiesiogiai kvestionuojamas konstitucingumo ir teisinės valstybės principo laikymasis, nepaisant skubios Venecijos komisijos nuomonės ir ES raginimų prieš jo priėmimą; palankiai vertina tai, kad Konstitucinis Teismas pradėjo procedūrą, skirtą įstatymo konstitucingumui peržiūrėti, ir neseniai vienbalsiai priimtą sprendimą panaikinti įstatymą; pabrėžia, kad svarbu laikytis Venecijos komisijos rekomendacijų klausimais, susijusiais su teisinėmis nuostatomis ir bendra teisinės valstybės padėtimi šalyje;

17. apgailestauja dėl gilios poliarizacijos, dialogo trūkumo, nepasitikėjimo ir politinių boikotų Juodkalnijos parlamente, nes tai labai trukdė teisėkūros procesui; ragina teisėkūros ir vykdomąją valdžią stiprinti lojalų bendradarbiavimą, be kita ko, stojimo proceso srityje; ragina stiprinti valstybės institucijų veikimą ir koordinavimą siekiant politinio stabilumo ir daryti didelę pažangą įgyvendinant pagrindines su ES susijusias reformas, visų pirma rinkimų ir teismų reformas bei kovą su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija;

18. primygtinai ragina Juodkalnijos valdžios institucijas įgyvendinti ir priimti būtinas priemones siekiant sustiprinti teismų nepriklausomumą, sąžiningumą, veiksmingumą, atskaitomybę ir profesionalumą ir kovoti su bet kokios formos politiniu kišimusi į teismų sistemą, laikantis teisinės valstybės principų ir demokratijos standartų;

19. palankiai vertina trijų naujų Konstitucinio Teismo teisėjų paskyrimą siekiant įveikti konstitucinę krizę; apgailestauja dėl to, kad nuo 2022 m. rugsėjo mėn. Konstitucinis Teismas liko be kvorumo; ragina naujai išrinktą parlamentą kuo skubiau prioritetine tvarka užbaigti teisėjų, visų pirma Generalinio šalies prokuroro, kaip pasiūlyta Prokurorų tarybos 2023 m. gegužę, ir trijų Teisėjų tarybos narių, skyrimo procesą;

20. apgailestauja, dėl nepakankamos pažangos vykdant rinkimų, teisinės ir institucinės sistemos reformą, kurioje išlieka spragų ir dviprasmybių, dėl kurių mažėja reformos veiksminguma, o minėtas spragas ir dviprasmybes reikia spręsti, įskaitant politinių partijų ir jų rinkimų kampanijų finansavimo skaidrumą, netinkamą valstybės lėšų naudojimą, institucinį pranašumą, kuriuo valdančiosios partijos naudojasi siekdamas politinės naudos, ir susirūpinimą keliančius klausimus dėl rinkėjų registro tikslumo; ragina įgyvendinti likusias Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos Demokratinės institucijų ir žmogaus teisių biuro rekomendacijas, be kita ko, siekiant reformuoti visus rinkimų teisės aktus laikantis Europos standartų; atkreipia dėmesį į Valstybinės rinkimų komisijos (SEC) pradėtą darbą siekiant padidinti jos skaidrumą ir įgyvendinti rekomendacijas; ragina valdžios institucijas toliau stiprinti Valstybinės rinkimų komisijos sąžiningumą, nešališkumą ir atskaitomybę, kad būtų padidintas visuomenės pasitikėjimas; primygtinai ragina Juodkalniją užtikrinti patikimus, nepriklausomus ir veiksmingus politinius ir teisinius tolesnius veiksmus, susijusius su vokų bylos (angl. envelope affair) dėl tariamo rinkimų klastojimo atveju;

21. pakartoja savo raginimą vietos rinkimus rengti tą pačią dieną; palankiai vertina tai, kad 2022 m. spalio mėn. 14 savivaldybių rinkimai buvo rengiami tą pačią dieną; vis dėlto pažymi, kad Savivaldos įstatymo pakeitimus Juodkalnijos Konstitucinis Teismas įvertino kaip prieštaraujančius Konstitucijai; ragina sukurti tvirtą teisės aktų sistemą šiuo klausimu, ypatingą dėmesį skiriant lyčių pusiausvyros tarp išrinktų atstovų užtikrinimui, t. y. rinkimų sąrašuose nurodant vienodą vyrų ir moterų kandidatų skaičių, ir esamų vidaus taisyklių šioje srityje tobulinimui ir vykdymo užtikrinimui;

22. pažymi, kad vertinant bendrai 2023 m. prezidento ir parlamento rinkimai buvo konkurencingi ir gerai organizuoti, o kandidatai galėjo laisvai vykdyti savo kampanijas ir turėjo lygias galimybes pasiekti rinkėjus; vis dėlto apgailestauja dėl to, kad kandidatų registracija nebuvo įtrauki, o ilgalaikiai teisinės sistemos ir rinkimų kampanijų finansavimo reglamentavimo trūkumai liko nepašalinti; yra susirūpinęs dėl su vidaus ir išorės įtakomis susijusio žiniasklaidos pažeidžiamumo, kalbant

apie tai, kaip pateikiama informacija apie kampanijas, ir dėl įtarimų, kad valstybės ištekliai buvo netinkamai naudojami priešrinkiminiu laikotarpiu; atkreipia dėmesį į rekordiškai mažą rinkėjų aktyvumą parlamento rinkimuose – 56,4 proc.;

23. primygtinai ragina Juodkalniją užtikrinti patikimą ir veiksmingą baudžiamosios teisenos atsaką į korupciją; atkreipia dėmesį į pagerėjusią korupcijos prevenciją ir teigiamas Korupcijos prevencijos agentūros darbo tendencijas ir ragina toliau stiprinti Agentūros sąžiningumą, nešališkumą ir atskaitomybę, kad pagerėtų jos veikla ir visuomenės pasitikėjimas; ragina valdžios institucijas skubiai priimti suderintą nacionalinę kovos su aukšto lygio korupcija ir organizuotu nusikalstamumu strategiją, atitinkančią Kovos su korupcija valstybių grupės rekomendacijas ir ES standartus, ir skatinti integruotą požiūrį į korupcijos prevenciją ir kovą su ja; ragina valdžios institucijas kriminalizuoti neteisėtą praturtėjimą;

24. su dideliu susirūpinimu atkreipia dėmesį į rimtus Juodkalnijos organizuotų nusikalstamų organizacijų, vadinamų klanais, vidaus ir tarptautinius baudžiamuosius veiksmus ir ragina visapusiškai ištirti jų tariamą ryšį su politine struktūra šalyje;

25. atkreipia dėmesį į dedamas pastangas kovoti su organizuotu nusikalstamumu keičiant teisės aktus ir suimant pagrindinius asmenis; atkreipia dėmesį į rimtus kaltinimus pagrindiniams teismų sistemos veikėjams; atkreipia dėmesį į didėjantį galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių skaičių, tačiau tebėra susirūpinęs dėl ilgų teismo procesų ir dažnų atidėjimų; ragina Juodkalnijos valdžios institucijas stiprinti nusikalstamų veikų tyrimus, padidinti šios srities ekspertų skaičių, užtikrinti glaudesnę bendradarbiavimą ir stebėseną baudžiamojo teisingumo sistemoje ir nedelsiant priimti nuosprendžius, kartu gerbiant teisę į teisingą, nepriklausomą ir nešališką bylos nagrinėjimą ir užtikrinant kaltinamųjų teises; ragina toliau derinti teisės aktus su ES *acquis* turto konfiskavimo srityje;

26. palankiai vertina teigiamas pastangas neteisėtos prekybos, t. y. cigarečių kontrabandos, srityje; atkreipia dėmesį į 2022 m. liepos mėn. vyriausybės paskelbtas naujas priemones, kuriomis draudžiama laikyti tabaką Baro mieste; pakartoja, kad svarbu imtis tolesnių priemonių kovojant su cigarečių kontrabanda šalyje, ypač Baro uosto laisvojoje zonoje;

27. primygtinai ragina Juodkalniją parengti išsamią kovos su prekyba žmonėmis ir aukų apsaugos strategiją ir užtikrinti glaudų bendradarbiavimą su regioniniais ir tarptautiniais partneriais; palankiai vertina nuolatinį Juodkalnijos bendradarbiavimą su ES agentūromis, pvz., Europolu ir Eurojustu, ir pažymi šio bendradarbiavimo svarbą padedant Juodkalnijai kovoti su tarpvalstybiniu nusikalstamumu, įskaitant prekybą ginklais, narkotikais ir žmonėmis, ir kovoti su terorizmu bei ekstremizmu;

28. palankiai vertina tai, kad priimta nauja 2022–2026 m. viešojo administravimo reformos strategija, tačiau apgailestauja dėl nepakankamos pažangos ją įgyvendinant; tebėra susirūpinęs dėl mažesnių nuopelnais grindžiamo valstybės tarnautojų įdarbinimo, kompetencijos ir nepriklausomumo reikalavimų ir dėl darbuotojų, turinčių žinių stojimo į ES procese, praradimo; primygtinai ragina Juodkalniją veiksmingai šalinti šiuos trūkumus, optimizuoti valstybės administravimą, įgyvendinti vadovybės atskaitomybę ir užtikrinti skaidrumą; pabrėžia, kad svarbu įdarbinti darbuotojus visais viešojo administravimo lygmenimis, remiantis nuopelnų, kompetencijos, taip pat viešosios tarnybos depolitizacijos principais; tebėra susirūpinęs dėl piktnaudžiavimo tarnyba atvejų;

29. palankiai vertina antrąją Piliečių asamblėją Juodkalnijoje ir po to vykusį jos dalyvių apsilankymą Europos Parlamente;

Pagrindinės laisvės ir žmogaus teisės

30. ragina Juodkalniją dėti daugiau pastangų kovojant su neapykantos retorika ir priekabiavimu internete, kurie daro neproporcingą poveikį žmogaus teisių gynėjams ir moterims, taip pat politiškai šališkais pranešimais ir užsienio įtaka Juodkalnijos žiniasklaidoje; primygtinai ragina politikus ir visuomenės veikėjus griežtai pasmerkti bet kokius pranešimus, kuriais siekiama poliarizuoti visuomenę ir sumenkinti žiniasklaidos pasitikėjimą bei pagrindines demokratines normas; primena, kad neapykantos retorika, nukreipta prieš etnines ir seksualines mažumas, pvz., incidentai prieš LGBTIQ+ asmenis, kelia didelį susirūpinimą; taip pat atkreipia dėmesį į lėtą pažangą, daromą saviraiškos laisvės srityje;

31. reikia susirūpinimą dėl didelės politinės poliarizacijos žiniasklaidos aplinkoje, visuomeninio transliuotojo (Juodkalnijos radijo ir televizijos – RTCG) nepriklausomumo stokos ir visų pirma dėl didėjančio užsienio ir vidaus dezinformacijos kampanijų, kurios daro neigiamą poveikį demokratiniams procesams, masto; susirūpinęs atkreipia dėmesį į vietos žiniasklaidos rinkai daromą spaudimą plečiant regionų žiniasklaidos konkurenciją; pabrėžia, kad būtina užtikrinti žiniasklaidos nepriklausomumą ir laisvę, nes tai yra pagrindiniai tvirtos demokratijos elementai; ragina žiniasklaidos reguliavimo institucijas ir visus suinteresuotuosius subjektus skatinti ir remti iniciatyvas, kuriomis skatinama rengti subalansuotus ir nešališkus reportažus, taip pat skatinamas įvairių perspektyvų pateikimas, taip pat tiriamoji žiniasklaida, siekiant sušvelninti politinės poliarizacijos poveikį;

32. pažymi, kad parengta RTCG vystymo strategija ir 2023–2027 m. skaitmeninės transformacijos strategija, kuriose pripažįstamas RTCG kaip pagrindinio informacijos šaltinio vaidmuo; ragina visas valdžios institucijas susilaikyti nuo bet kokių administracinių, teisėkūros ar politinių veiksmų, kurie galėtų kelti pavojų visuomeninio transliuotojo redakciniam, instituciniam ar finansiniam nepriklausomumui; reikia susirūpinimą dėl RTCG generalinio direktoriaus rinkimų pažeidžiant galutinį teismo sprendimą;

33. pripažįsta pastangas, idėtas siekiant užbaigti 2022–2026 m. Juodkalnijos žiniasklaidos strategiją, ir primygtinai ragina įtraukti žiniasklaidą ir pilietinę visuomenę į žiniasklaidos teisės aktų peržiūrą, laikantis ES standartų; primygtinai ragina Juodkalniją pagaliau priimti naujus žiniasklaidos įstatymus, t. y. Žiniasklaidos įstatymą, įstatymą dėl viešosios žiniasklaidos ir įstatymą dėl audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų;

34. palankiai vertina kai kuriuos teigiamus veiksmus, pvz., griežtesnes bausmes už išpuolius prieš žurnalistus ir grasinimus jiems, taip pat tai, kad įsteigta *ad hoc* smurto prieš žiniasklaidą stebėsenos komisija ir ragina skubiai atnaujinti jos įgaliojimus; tačiau dar kartą pakartoja, kad reikia veiksmingai įgyvendinti jo išvadas ir rekomendacijas; ragina užtikrinti didesnę įslaptintų išpuolių prieš moteris žurnalistes bylų skaidrumą; primygtinai ragina Juodkalniją padidinti teisinio atsako į grasinimus žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos specialistams ir smurtą prieš juos, įskaitant ankstesnius atvejus, veiksmingumą ir primygtinai ragina valdžios institucijas susilaikyti nuo bet kokių žodinių išpuolių ar netinkamo politinio spaudimo nepriklausomai žiniasklaidai ir žurnalistams; pabrėžia, kad reikia peržiūrėti žurnalisto Duško Jovanovičiaus nužudymo tyrimą ir bendradarbiauti su užsienio ekspertais, kad būtų užtikrintas visapusiškas ir veiksmingas tyrimas;

35. primygtinai ragina Juodkalniją, kai tik baigsis politinė aklavietė šalyje, atlikti seniai lauktą gyventojų ir būstų surašymą laikantis ES ir tarptautinių standartų, kad šis svarbus klausimas nebūtų naudojamas kaip dar vienas pretekstas visuomenės poliarizacijai didinti; tikisi, kad jis bus vykdomas atvirai ir skaidriai be jokio politinio kišimosi, visos pripažintos tautinės mažumos bus tinkamai skaičiuojamos nebijant bauginimo ar baudžiamojo persekiojimo;

36. palankiai vertina šalies daugiatautę tapatybę ir ragina toliau skatinti ir gerbti visas kalbas, kultūros paveldą ir vietos bendruomenių bei nacionalinių mažumų tradicijas; apgailestauja dėl to, kad sustiprėjo visuomenės poliarizacija ir susiskaldymas; pabrėžia, kad reikia saugoti visų šalies mažumų teises, įskaitant jų politines, socialines ir ekonomines teises, ir primygtinai ragina stiprinti, taikyti ir įgyvendinti su tuo susijusias institucines ir teisines sistemas, įskaitant naują kovos su diskriminacija įstatymą; ragina valdžios institucijas taikant sisteminių ir veiksmingą institucinį metodą kovoti su tarpsektorine diskriminacija, kurią patiria mažumos;

37. ragina Juodkalniją dėti daugiau pastangų siekiant užtikrinti nediskriminacinę mažumų kalbų vartojimą švietimo srityje, specialiose žiniasklaidos erdvėse valstybinėse ir vietos žiniasklaidos priemonėse; pabrėžia, kad svarbu užtikrinti vienodą atstovavimą tautinėms mažumoms žiniasklaidoje, teismuose, teisėsaugos ir viešosiose institucijose; pabrėžia, kad reikia saugoti visas tautinių mažumų politines teises;

38. apgailestauja, kad pažeidžiamiausios visuomenės grupės, įskaitant romus ir egiptiečius, neigaliuosius, LGBTIQ+ asmenis, vis dažniau patiria diskriminaciją, neapykantos retoriką ir neapykantos nusikaltimus; ragina Juodkalniją stiprinti kovos su neapykantos retorika, socialine atskirtimi ir diskriminacija priemones ir gerinti pažeidžiamų grupių galimybes kreiptis į teismą, įsidarbinti, gauti būstą ir naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis; primena, kad reikia visapusiškai ir veiksmingai įgyvendinti 2021–2025 m. romų ir egiptiečių įtraukties strategiją; apgailestauja dėl didėjančio smurto ir neapykantą kurstančių kalbų LGBTIQ+ asmenų atžvilgiu ir ragina Juodkalniją priimti atitinkamus teisės aktus, kuriais būtų visapusiškai apsaugotos jų teisės, įskaitant visapusišką įstatymo dėl tos pačios lyties asmenų partnerystės įgyvendinimą;

39. pabrėžia, kad Kotoro įlankos tapatybė yra daugiatautė; pabrėžia, kad Juodkalnijos europinė perspektyva glaudžiai susijusi su mažumų ir jų kultūros paveldo apsauga; ragina Juodkalnijos valdžios institucijas puoselėti daugiatautį valstybės pobūdį, įskaitant Kroatijos bendruomenės tradicijas ir kultūros paveldą Kotoro įlankoje; palankiai vertina tai, kad per pastaruosius rinkimus buvo išrinktas Kroatijos mažumos atstovas į Juodkalnijos parlamentą;

40. yra susirūpinęs dėl to, kad daugėja moterų žudymo dėl lyties, atvirai išreikštos mizoginijos, smurto dėl lyties ir smurto prieš vaikus; tebėra susirūpinęs dėl seksizmo, nukreipto prieš moteris politikoje ir viešajame gyvenime, ir apgailestauja, kad smurtas prieš moteris padeda užkirsti kelią moterims įsitraukti į politinį gyvenimą; yra susirūpinęs dėl mažėjančio moterų skaičiaus tarp Parlamento narių;

41. primygtinai ragina Juodkalniją įgyvendinti Stambulo konvencijos standartus, pradėti visuomenės informavimo kampanijas ir užtikrinti, kad tokie nusikaltimai būtų tinkamai ištirti ir kaltininkai būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn; ragina Juodkalniją panaikinti visų formų diskriminaciją, spręsti giliai įsišaknijusio diskriminacinio elgesio visuomenėje problemą, gerinti galimybes kreiptis į teismą ir užtikrinti geresnius tolesnius veiksmus ir teisių įgyvendinimą bylose dėl smurto šeimoje, taip pat stiprinti smurto šeimoje prevenciją ir apsaugą nuo jo bei paramos aukoms sistemas; ragina Juodkalniją sukurti reguliarius stebėsenos mechanizmus, kuriais būtų prižiūrimas šeimos teisingumo sistemų veiksmingumas smurto šeimoje aukoms, ir nustatyti stebėsenos mechanizmus, skirtus įvertinti politikos ir procedūrų, susijusių su šeimos teisingumu, poveikį marginalizuotoms moterų grupėms;

42. reiškia susirūpinimą dėl nepakankamos pažangos ir interesų konfliktų rengiant apsaugos nuo smurto šeimoje įstatymo pakeitimus; pažymi, kad smurtu šeimoje įtariamą generalinį prokurorą šalies prokuratūra delegavo į Teisingumo ministerijos darbo grupę įstatymo pataisoms rengti;

43. apgailestauja dėl tebesitęsiančios diskriminacijos prieš neigaliuosius; apgailestauja dėl nacionalinių įstatymų ir JT neigaliųjų teisių konvencijos nenuoseklumo; ragina veiksmingai įgyvendinti strategijas, kuriomis būtų šalinamos spragos, susijusios su neigaliųjų teisių užtikrinimu visuose sektoriuose ir politikos srityse, įskaitant sveikatos priežiūrą, darbo rinką, taip pat administraciniuose ir teismo procesuose; palankiai vertina tai, kad vykdoma nacionalinės negalios nustatymo sistemos reforma; pabrėžia, kad būtina skubiai parengti deinstitucionalizavimo strategiją;

44. susirūpinęs atkreipia dėmesį į tai, kad pilietinės visuomenės kritikos ir politinių nesutarimų dėl įtraukų konsultacijų ir skaidrumo stokos fone pasirašyta Pagrindinė sutartis su Serbijos stačiatikių bažnyčia; yra susirūpinęs dėl stačiatikių bažnyčios bandymų tokiose šalyse kaip Serbija ir Juodkalnija propaguoti Rusiją kaip vadinamųjų tradicinių šeimos vertybių gynėją ir stiprinti šalies ir bažnyčios santykius;

45. pabrėžia svarbų pilietinės visuomenės organizacijų vaidmenį gerai veikiančiose demokratinėse valstybėse; ragina Juodkalnijos valdžios institucijas aktyviau įtraukti pilietinę visuomenę kartu su nepriklausomais ekspertais ir vietos suinteresuotaisiais subjektais rengiant pagrindinius teisės aktus, visų pirma reformas, susijusias su ES reformų darbotvorke ir apskritai stojimo procesu, stiprinant valstybinių įstaigų ir pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) bendradarbiavimo ir konsultavimosi mechanizmus; pažymi, kad buvo nustatytos PVO finansavimo taisyklės, tačiau tik nedaugelis ministerijų paskelbė kvietimus teikti dotacijas šioms organizacijoms; susirūpinęs atkreipia dėmesį į netinkamus kai kurių PVO veiksmus; ragina Juodkalnijos valdžios institucijas užtikrinti, kad PVO veiktų laikydamosi demokratinų standartų ir ES vertybių; atsižvelgdamas į tai pažymi, kad visiškas PVO finansavimo skaidrumas būtų svarbus indėlis užtikrinant didesnę skaidrumą; apgailestauja dėl žodinių valstybės pareigūnų išpuolių prieš PVO;

46. ragina Juodkalniją skubiai ir visapusiškai įgyvendinti visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijas, Jungtinių Tautų komiteto prieš kankinimą rekomendacijas ir Europos komiteto prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą rekomendacijas, siekiant kovoti su nebūdžiamumu šalyje; atsižvelgdamas į tai, primygtinai ragina Juodkalniją uždrausti senaties terminą dėl kankinimo ir kitų formų netinkamo elgesio nusikaltimų ir iš dalies pakeisti kankinimo apibrėžtį pagal JT konvenciją prieš kankinimą; ragina valdžios institucijas užtikrinti greitus ir veiksmingus policijos smurto prieš sulaukytuosius ir jų kankinimo atvejų tyrimus ir užtikrinti, kad kaltininkai būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn; ragina, kad kankinimo vykdytojai būtų nedelsiant nušalinti nuo pareigų, kol bus atliktas tyrimas, ir gautų bausmes, atitinkančias jų veiksmų rimtumą, jei būtų pripažinti kaltais;

47. pripažįsta, kad pasirašytas atnaujintas ES ir Juodkalnijos susitarimas dėl operatyvinio bendradarbiavimo sienų valdymo srityje su Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra (FRONTEX), laikinai įsigaliojęs 2023 m. liepos 1 d.; ragina Juodkalniją ir FRONTEX toliau bendradarbiauti siekiant stiprinti sienų valdymą, remti prieglobsčio procedūras, kovoti su neteisėtu žmonių gabenimu ir stiprinti readmisiją;

Susitaikymas, regioninis bendradarbiavimas ir geri kaimyniniai santykiai

48. atkreipia dėmesį į aktyvų Juodkalnijos dalyvavimą regioniniame bendradarbiavime ir pabrėžia, kad svarbu spręsti bendras problemas, skatinti gerus kaimyninius santykius ir skatinti stabilumą bei vystymąsi regione; giria Juodkalniją už tai, kad ji gerbia mažumų teises ir imasi teigiamo vaidmens regioniniuose santykiuose, taip pat ragina ją dėti daugiau pastangų susitaikymui ir ieškoti ankstesnių ginčų sprendimų;

49. pabrėžia įtraukaus ekonominio bendradarbiavimo, kuris turėtų būti priimtinas visoms šešioms Vakarų Balkanų šalims, svarbą, nes juo nustatomas bendradarbiavimas ten, kur jos visos turi vienodas sąlygas, ir kuriuo skatinama labiau laikytis ES normų ir *acquis*; atsižvelgdamas į tai, primena savo abejones dėl Atvirųjų Balkanų iniciatyvos ir atkreipia dėmesį į Juodkalnijos dalyvavimą birželio ir rugsėjo mėn. aukščiausiojo lygio susitikimuose stebėtojos teisėmis;

50. palankiai vertina neseniai sudarytus susitarimus vykstant Berlyno procesui dėl judėjimo laisvės turint asmens tapatybės kortelės, dėl aukštojo mokslo kvalifikacijų pripažinimo ir dėl gydytojų, odontologų ir architektų profesinių kvalifikacijų pripažinimo; ragina juos skubiai priimti bei įgyvendinti ir palankiai vertina tai, kad Juodkalnijos vyriausybė juos ratifikavo; pabrėžia, kad svarbu visapusiškai pasinaudoti visomis jau esančiomis regioninėmis ir tarpvyriausybėmis iniciatyvomis, visų pirma Adrijos ir Jonijos jūrų iniciatyva, Vidurio Europos iniciatyva, ES strategija dėl Adrijos ir Jonijos jūrų regiono ir Berlyno procesu, ir kurti jų sąveiką;

51. primygtinai ragina Juodkalniją dėti daugiau pastangų siekiant nustatyti karo nusikaltimus ir jų šlovinimą, patraukti už juos baudžiamojon atsakomybėn ir už juos bausti, kartu išsiaiškinant dingusių asmenų likimą; ragina Juodkalniją aktyviai tirti visus įtarimus karo nusikaltimais ir kelti vadovavimo atsakomybės, pagalbos ir bendrininkavimo klausimus; atsižvelgdamas į tai, ragina užtikrinti veiksmingą regioninį bendradarbiavimą tiriant asmenis, kuriems pareikšti kaltinimai dėl karo nusikaltimų, ir vykdant baudžiamąjį persekiojimą; palankiai vertina nuolatinį Juodkalnijos bendradarbiavimą pagal Sarajevo deklaracijos procesą; ragina valdžios institucijas peržiūrėti senas bylas, kuriose baudžiamasis persekiojimas nebuvo vykdomas pagal tarptautinę humanitarinę teisę ar vidaus teisę, ir užtikrinti, kad visos aukos ir jų šeimos nariai gautų žalos atlyginimą ir (arba) administracinę kompensaciją už patirtas kančias; apgailestauja, kad tebėra daug sunkumų, susijusių su daugelio šeimų ekonomine ir socialine integracija ir gerove;

52. yra susirūpinęs dėl to, kad panaikintas Juodkalnijos parlamentas priėmė įstatymą dėl veteranų ir neįgaliųjų apsaugos, kuriame selektyviai nustatoma civilių karo aukų kategorija ir jų teisė į piniginę kompensaciją, nepaisant to, kad įstatymas dar neįsigaliojo;

53. ragina Juodkalniją laikytis nuostatų dėl buvusios Jugoslavijos Socialistinės Federacinės Respublikos palikimo, ypač dėl karinių išteklių;

54. ragina Juodkalniją ir jos kaimynes imtis konkrečių veiksmų siekiant konstruktyviai ir kaimyniškai išspręsti ilgalaikius dvišalius ginčus, įskaitant neišspręstus sienų demarkacijos klausimus su Serbija ir Kroatija kuo anksčiau stojimo proceso metu; ragina skatinti tarpvalstybines iniciatyvas, įskaitant ES bendrai finansuojamą Serbijos ir Juodkalnijos tarpvalstybinio bendradarbiavimo programą;

55. pakartoja savo raginimą pavišinti buvusių Jugoslavijos respublikų archyvus ir suteikti galimybę susipažinti su buvusios Jugoslavijos slaptosios tarnybos ir Jugoslavijos liaudies armijos slaptosios tarnybos dokumentais, kad būtų galima nuodugniai ištirti ir išnagrinėti komunistinio laikotarpio nusikaltimus;

Socialinės ir ekonominės reformos

56. teigiamai vertina pranešimą apie biudžeto perteklių 2023 m. pirmąjį ketvirtį ir numatomą ekonomikos augimą 2024 m.; palankiai vertina tai, kad sumažėjo infliacijos lygis, tačiau pažymi, kad jis tebėra vienas didžiausių Europoje;

57. ragina Juodkalniją pakoreguoti savo ekonomikos augimo strategiją siekiant padidinti našumą, žmogiškąjį kapitalą ir paspartinti konvergenciją su ES, kaip rekomendavo Pasaulio bankas, kad augimas būtų naudingas visiems visuomenės sluoksniams, įskaitant marginalizuotas ir pažeidžiamas grupes; pakartoja, kad siekiant tvaraus socialinio ir ekonominio vystymosi reikia didinti viešąsias investicijas į švietimo sistemą;

58. atkreipia dėmesį į sumažėjusią Juodkalnijos valstybės skolą, tačiau tebėra labai susirūpinęs dėl su skola susijusio pažeidžiamumo; ragina Juodkalniją imtis tolesnių veiksmų siekiant viešųjų finansų tvarumo ir parengti priemones neformaliai ekonomikai mažinti;

59. ragina Juodkalniją stiprinti savo fiskalinę ekonominę politiką, kad jos valstybės skolos lygis atitiktų ES Stabilumo ir augimo pakte nustatytą tikslą, užtikrinant, kad jis neviršytų 60 proc. BVP; primygtinai ragina Juodkalniją stiprinti savo užsienio investicijų tikrinimo mechanizmą, kad būtų padidintas ekonominis saugumas, užkirstas kelias politiniam kišimuisi ir sprendžiami blogo valdymo klausimai; pabrėžia, kad svarbu gerinti savo eksporto tvarumą mažinant pernelyg didelį kliovimąsi gavybos pramone, pvz., vario rūdos ir žaliavinio aliuminio gavyba;

60. atkreipia dėmesį į tai, kad padidėjo Juodkalnijos valstybės skola užsienio finansų įstaigoms ir įmonėms, o tai gali būti naudojama kaip priemonė daryti įtaką jos užsienio politikos sprendimams, ypač tiems, kurie susiję su Kinija; atkreipia dėmesį į padidėjusį Kinijos susidomėjimą investicijomis į Vakarų Balkanus ir transporto infrastruktūros projektais Juodkalnijoje, kurie yra Kinijos iniciatyvos „Viena juosta, vienas kelias“ dalis; susirūpinęs atkreipia dėmesį į tai, kad pasirašytas susitarimo memorandumas su Kinijos konsorciūmu dėl greitkelio tarp Budvos ir Tivato tiesimo, atsižvelgiant į ankstesnį Juodkalnijos įsiskolinimą Kinijai, t. y. 1 mlrd. JAV dolerių paskola, naudojama Baro-Boljarės greitkeliui tiesti; ragina valdžios institucijas sumažinti ekonominę priklausomybę nuo Kinijos ir palankiai vertina pastarojo meto pastangas mažinti šį fiskalinį pažeidžiamumą; ragina Juodkalniją toliau naudotis Vakarų Balkanų ekonomikos ir investicijų planu ir ES strategija „Global Gateway“, kad būtų rasta žalesnių ir skaidresnių alternatyvų infrastruktūros projektams finansuoti;

61. ragina Juodkalnijos valdžios institucijas imtis tolesnių veiksmų siekiant įgyvendinti skaitmenines paslaugas labai mažoms, mažosioms ir vidutinėms įmonėms, teikti pirmenybę sandorių elektroninių paslaugų plėtojimui, įgyvendinti švietimo sistemos skaitmeninimo strategiją; pripažįsta investicijų į švietimą ir profesinį mokymą svarbą siekiant spręsti jaunimo nedarbo problemą ir skatinti ekonomikos augimą bei socialinę sanglaudą Juodkalnijoje;

62. palankiai vertina Juodkalnijos sprendimą 2022 m. gruodžio 31 d. nutraukti savo pilietybės suteikimo investuotojams programą; pažymi, kad 2019–2022 m. daugiau kaip 70 proc. išduotų pasų buvo išduota Rusijos Federacijos piliečiams; ragina valdžios institucijas peržiūrėti ankstesnius sprendimus, ypač atsižvelgiant į Rusijos agresijos karą prieš Ukrainą; pabrėžia, kad tokios sistemos gali kelti saugumo, korupcijos ir pinigų plovimo riziką; be to, pabrėžia tolesnio derinimo su ES vizų politika poreikį;

63. ragina Juodkalniją kuo geriau pasinaudoti ES lėšomis, skirtomis pagal PNPP III ir Vakarų Balkanų ekonomikos ir investicijų planą, įskaitant Vakarų Balkanų investicijų programą, Jaunimo garantijų iniciatyvą Vakarų Balkanuose ir Erasmus+ programą; pabrėžia, kad, laikantis PNPP III sąlygų, finansavimas turi būti moduluojamas arba sustabdytas, jei labai pablogėtų padėtis arba būtų nuolat daroma nepakankama pažanga pagrindinių principų srityje;

64. ragina ES ir Vakarų Balkanų šalis sukurti veiksmingo bendradarbiavimo su Europos prokuratūra sistemą; ragina Komisiją imtis reikiamų teisinių ir politinių priemonių siekiant išplėsti Europos prokuratūros jurisdikciją ES lėšoms, skirtoms Juodkalnijai kaip šaliai kandidatėi; skatina Vakarų Balkanų šalis skubiai sudaryti dvišalius darbo susitarimus su Europos prokuratūra, siekiant palengvinti glaudų bendradarbiavimą ir baudžiamąjį persekiojimą už netinkamą ES lėšų naudojimą, be kita ko, komandiruojuojant nacionalinius ryšių palaikymo pareigūnus į Europos prokuratūrą;

65. pakartoja savo raginimą Komisijai įgyvendinti Europos Audito Rūmų specialiojoje ataskaitoje Nr. 01/2022 pateiktas rekomendacijas ir taip pritaikyti su teisine valstybe susijusias investicijas Vakarų Balkanuose, įskaitant Juodkalniją;

Energetika, aplinka, biologinė įvairovė, darnus vystymasis ir junglumas

66. palankiai vertina Komisijos Vakarų Balkanams skirtą paramos energetikai paketą ir pabrėžia, kad itin svarbu skirti skubios paramos paketui skirtas lėšas, kad būtų sušvelnintas energetikos krizės poveikis ir remiamas Juodkalnijos perėjimas prie efektyvaus energijos vartojimo ir atsinaujinančiųjų išteklių energija grindžiamos ekonomikos, laikantis plano „REPowerEU“;

67. palankiai vertina tai, kad Juodkalnijos elektros energijos biržoje pradėjo veikti kitos paros elektros energijos rinka, dėl kurios rinka tampa likvidesnė ir skaidresnė vartotojų ir gamintojų naudai, užtikrinant sąžiningas kainas, saugesnį ir patikimesnį tiekimą ir didesnę atsinaujinančiųjų išteklių energijos integraciją; ragina Juodkalniją geriau integruotis į ES valstybių narių energijos rinkas ir skatinti energijos vartojimo efektyvumo priemonių įgyvendinimą, kartu sudarant palankesnes sąlygas naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją, siekiant atsisakyti iškastinio kuro;

68. ragina Juodkalniją paspartinti savo perėjimą prie tvariosios energetikos, laikantis Paryžiaus susitarimų ir ES priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslų; pabrėžia, kad visi nauji atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektai turi atitikti ES *acquis* koncesijų, valstybės pagalbos ir aplinkos srityse; ragina valdžios institucijas paspartinti Juodkalnijos bendrojo teritorijų plano, kuris turėtų būti skaidriai parengtas atsižvelgiant į viešąjį interesą ir taikomas visiems naujiems energetikos projektams, rengimo procesą; pabrėžia, kad reikia veiksmingai perkelti ir įgyvendinti persvarstytą dokumentų rinkinį „Švari energija visiems europiečiams“; reiškia didelį susirūpinimą dėl Pramoninių išmetamųjų teršalų įstatymo pakeitimų ir dėl to pratęsto anglimis kūrenamos elektrinės Pljevlja veikimo, nepaisant Energijos bendrijos sekretoriato pradėtos pažeidimo nagrinėjimo procedūros dėl didelio deginimo plano direktyvos pažeidimo pagal Energijos bendrijos sutartį; ragina Juodkalniją nedelsiant tai ištaisyti; atkreipia dėmesį į 70 mln. EUR vertės elektrinės ekologinio atstatymo pradžią;

69. atkreipia dėmesį į Juodkalnijos ir JAV susitarimo memorandumo pasirašymą, kartu tęsiant darbą, susijusį su suskystintų gamtinių dujų terminalo įrengimu Baro uoste; tikisi, kad Juodkalnija įsipareigos įvairinti energijos tiekimą ir padidinti energetinį saugumą;

70. ragina Juodkalniją sparčiau rengti ir priimti nuoseklų ir patikimą nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą laikantis ES klimato ir energetikos politikos sistemos; ragina Juodkalniją priimti įstatymo dėl apsaugos nuo neigiamo klimato kaitos poveikio pakeitimus; ragina Juodkalniją gerinti atliekų tvarkymo praktiką ir saugoti vandens kokybę;

71. pabrėžia Juodkalnijos investicijų į infrastruktūrą svarbą siekiant laikytis ES Poveikio aplinkai vertinimo direktyvos standartų ir ES viešųjų pirkimų bei valstybės pagalbos taisyklių; labai apgailestauja dėl su Baro–Boljarės greitkelio tiesimu susijusios žalos Taros upės baseino biosferos rezervatui ir Durmitoro nacionaliniam parkui, įtrauktam į UNESCO paveldą; pakartoja savo raginimą Juodkalnijai įgyvendinti upių vagų atgaivinimo priemones ir atidžiai stebėti transporto infrastruktūros statybos poveikį aplinkai;

72. dar kartą ragina Juodkalniją skubiai imtis priemonių siekiant veiksmingai išsaugoti saugomas teritorijas ir tęsti darbą nustatant galimas „Natura 2000“ teritorijas; pabrėžia, kad imantis naujų investicijų, kurios gali paveikti potencialias „Natura 2000“ ar „Emerald“ teritorijas, įskaitant Skadaro ežerą, Sinjajeviną, Komarnicą ir kitas, arba dėl kurių gali pablogėti vandens telkinių būklė, reikia užtikrinti, kad būtų laikomasi Buveinių direktyvos ir Vandens pagrindų direktyvos; pritaria Juodkalnijos piliečių ir pilietinių aktyvistų išreikštam rimtam susirūpinimui, kad, pastačius hidroelektrinės užtvanką, gali būti negrįžtamai suniokotas Komarnicos upės kanjonas, ir ragina valdžios institucijas atlikti išsamią šios užtvankos gyvybingumo sąnaudų ir naudos analizę;

73. ragina Juodkalniją paspartinti su medžiokle ir žvejyba susijusias institucines ir teisines reformas, ypač daug dėmesio skiriant saugomoms teritorijoms ir saugomoms rūšims; atsižvelgdamas į tai, primygtinai ragina Juodkalnijos valdžios institucijas taikyti veiksmingas, atgrasančias ir proporcingas sankcijas už visus nusikaltimus aplinkai ir išgyvendinti korupciją šiame sektoriuje;

74. palankiai vertina 2023 m. spalio 1 d. Tiranos aukščiausiojo lygio susitikimo susitarimą dėl ES ir Vakarų Balkanų tarptinklinio ryšio tarifų mažinimo, siekiant vėliau juos visiškai panaikinti; palankiai vertina 2023 m. gegužės 3 d. 38 ES ir Vakarų Balkanų telekomunikacijų operatorių susitarimą sumažinti duomenų perdavimo tarptinkliniu ryšiu kainas; ragina valdžios institucijas, privačius subjektus ir visus suinteresuotuosius subjektus sudaryti palankesnes sąlygas pasiekti sutartus tikslus, kad būtų iš esmės sumažinti tarptinklinio ryšio mokesčiai už keitimąsi duomenimis;

◦
◦ ◦

75. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Europos Vadovų Tarybos pirmininkui, Komisijai, Komisijos pirmininkės pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai, valstybių narių vyriausybėms ir parlamentams bei Juodkalnijos prezidentui, vyriausybei ir parlamentui.
